

Hoe betaalbaar is plantaardig?

Prijsverschillen tussen veggie en vegan producten en hun dierlijke tegenhangers in Belgische supermarkten

Questionmark
check choose change

Colofon

Opdrachtgever

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van ProVeg vzw

Uitvoering

Stichting Questionmark

Auteurs

Pien Nijppes - Projectleiding, dataverzameling en analyse

Ancilla Antens - Dataverzameling

Gustaaf Haan - Onderzoeksleider

Directie

Charlotte Linnebank - Directeur Questionmark

Eindredactie en opmaak

Pien Nijppes

Versie 1.0 - februari 2023 - copyright: Stichting Questionmark

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen onder voorwaarde van bronvermelding.

Afbeelding titelpagina: [bron](#).

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	5
Onderzoeksmethode	6
Bevindingen	9
Analyse 1: Betaalbaarheid	9
Analyse 2a: Laagste-prijs-kloof	13
Analyse 2b: Boodschappenmandje	15
Analyse 3: Vergelijking met Nederland	18
Analyse 4: Opmerkelijkheden	18
Aanbevelingen	19
Referenties	21
Bijlagen	22

Samenvatting

Een verschuiving van dierlijke naar meer plantaardige eiwitten in ons voedingspatroon kan een grote bijdrage leveren aan de oplossing van maatschappelijke problemen zoals klimaatverandering, afnemende biodiversiteit en verslechterende gezondheid. Voor mensen die willen overstappen van een dierlijk naar een (meer) plantaardig voedingspatroon kan het idee dat dit duurder is nog een obstakel zijn. Dit onderzoek toont aan dat het verschil tussen plantaardige producten en dierlijke tegenhangers sterk verschilt. Een groot deel van de plantaardige producten is betaalbaar of zelfs goedkoper dan de dierlijke tegenhangers, maar een aantal plantaardige productgroepen is aanzienlijk duurder.

Dit rapport geeft inzicht in prijsverschillen tussen dierlijke producten en plantaardige alternatieven. We vergelijken de prijzen van de goedkoopste producten die bedoeld zijn als alternatief voor dierlijk (vegetarisch gehakt, sojamelk, etc.) met de prijs van de goedkoopste dierlijke tegenhangers. We onderzoeken de prijzen bij de grootste supermarkten in België op basis van marktaandeel: Aldi, Carrefour, Colruyt, Delhaize en Lidl.

Dit onderzoek, in opdracht van ProVeg vzw uitgevoerd door denktank Questionmark, is een nulmeting. ProVeg vzw wil de betaalbaarheid van plantaardige vervangers blijvend monitoren en is daarom voornemens dit onderzoek periodiek te laten herhalen in verschillende landen.

Belangrijke bevindingen

- **Twee derde** van de 55 onderzochte plantaardige producten is al **betaalbaar** geprijsd **of zelfs goedkoper** dan de dierlijke tegenhangers. 'Betaalbaar' betekent in dit onderzoek dat de prijs van het product past binnen de prijsrange van zijn dierlijke tegenhangers.
- Plantaardige productsoorten die vaak **goedkoper** zijn dan dierlijke tegenhangers, zijn **melk, burgers, préparé, gehakt en kipstukjes**.
- Plantaardig **broodbeleg** is vaak **duurder** dan dierlijk broodbeleg.
- Het plantaardige **assortiment** in Belgische supermarkten is **beperkt**: er is vaak maar één plantaardig product tegenover meerdere dierlijke producten.
- Bij het merendeel van de supermarkten heeft een **plantaardig boodschappenmandje** met de zeven meest gangbare producten een **lagere prijs** dan een dierlijk mandje. Als we ook minder gangbare producten meenemen, is een plantaardig mandje duurder dan een dierlijk mandje.

Inleiding

Wereldwijde problemen zoals klimaatverandering en verslechterende volksgezondheid, zijn verbonden met onze voedselkeuzes. Een verandering in deze voedselkeuzes, zoals meer plantaardig eten, kan bijdragen aan de oplossing van veel maatschappelijke problemen.

- Voedingspatronen gebaseerd op dierlijke producten brengen verschillende gezondheidsrisico's met zich mee, terwijl een rijk en gevarieerd plantaardig voedingspatroon een groot aantal moderne ziekten voorkomt.
- Naarmate de wereldbevolking groeit, wordt de vraag hoe we de wereld eerlijk en duurzaam kunnen voeden, steeds urgenter. Een plantaardig voedingspatroon draagt bij aan een eerlijkere wereld en een meer duurzame voedselvoorziening voor ons allemaal.
- Een plantaardig voedingspatroon zorgt ervoor dat het aantal dieren dat in slechte omstandigheden leeft, afneemt.
- Een plantaardig voedingspatroon heeft tal van positieve effecten op het milieu, waaronder het behoud van de biodiversiteit, effectiever gebruik van natuurlijke grondstoffen en het bestrijden van klimaatverandering.

Veel organisaties streven ernaar om het aandeel dierlijke eiwitten in het gemiddelde voedselpatroon te verminderen. De Vlaamse overheid heeft bijvoorbeeld een eiwit strategie opgesteld voor 2021 tot 2030. Eén (momenteel nog niet bindende) van de doelstellingen in deze strategie is om een voedingspatroon te inspireren waarin meer plantaardige eiwitten dan dierlijke eiwitten worden gegeten (Vlaamse Regering 2021). Mensen die willen overstappen van een dierlijk naar een plantaardig voedingspatroon kunnen de prijs van plantaardige producten nog als obstakel ervaren (Proveg 2021).

ProVeg vzw wil inzicht krijgen in de werkelijke prijsverschillen tussen plantaardige producten en hun dierlijke tegenhangers. Questionmark heeft in 2022 vergelijkbare onderzoeken uitgevoerd in Nederlandse supermarkten. In dit rapport doen we onderzoek naar de prijzen van plantaardige producten die bedoeld zijn als alternatief voor een dierlijk voedingsmiddel. Het onderzoek richt zich op de grootste supermarkten in België op basis van marktaandeel: Aldi, Carrefour, Colruyt, Delhaize en Lidl. De resultaten vergelijken we ook met de resultaten uit Nederland.

Bedoeling van dit onderzoek is niet om concurrentie op prijs tussen supermarkten te versterken. De druk op de inkooprijzen van voedsel maakt het voor producenten moeilijk om te investeren in verduurzaming van productie. We vergelijken daarom nadrukkelijk niet de (absolute) prijzen tussen supermarkten, maar primair de prijsverschillen tussen dierlijke producten en plantaardige alternatieven.

Onderzoeksmethode

Nulmeting

Dit onderzoek is bedoeld als nulmeting. ProVeg International¹ is voornemens dit onderzoek periodiek te herhalen in verschillende landen, om de betaalbaarheid van plantaardige vervangers continu te monitoren. De onderzoeksmethode is gebaseerd op de meetmethode die Questionmark eerder ontwikkelde voor de Nederlandse markt.

Dataverzameling

Allereerst stelden we een beknopte lijst op van 13 plantaardige² productsoorten die kunnen gelden als alternatief voor een dierlijk product, bijvoorbeeld vegetarisch gehakt of veganistische kaas. Deze lijst is gebaseerd op de eerdere lijst uit Nederland en aangepast aan de Belgische markt. De volledige lijst van 13 producten staat in de bijlage.

In elke supermarkt verzamelden we van al deze plantaardige productsoorten de prijs van de goedkoopste variant. In sommige supermarkten was dat een product van het huismerk, in andere supermarkten van een A-merk. Ook kwam het voor dat een supermarkt bepaalde plantaardige productsoorten nog niet aanbiedt.

De prijzen zijn in de derde week van november en december 2022 verzameld. Er waren twee dataverzameling momenten om te controleren of de inflatie in deze korte periode invloed had op de prijzen. Dit bleek niet zo te zijn: de prijzen in november en december kwamen vrijwel overeen. In dit onderzoek zijn daarom de meest actuele prijzen aangehouden: die uit december 2022.

Die prijzen vergeleken we met de prijs van de dierlijke tegenhanger. In praktijk is het niet altijd duidelijk wat de directe dierlijke tegenhanger is: van dierlijke producten bestaan vaak meerdere varianten met heel uiteenlopende prijzen. Van de dierlijke producten verzamelden we daarom de prijzen van zowel de goedkoopste als de duurste variant. Ook hier maakten we geen onderscheid tussen huismerk en A-merk. Wel beperkten we ons tot producten in dezelfde gewichtsklasse en tot de prijzen zonder actiekorting. Een bakje van 175 gram veggie gehakt vergeleken we dus niet met een kiloknaller.

Daarnaast hielden we rekening met de versheid van de producten. We probeerden zoveel mogelijk te vermijden dat we verse producten met diepvries of houdbare producten vergelijken. We selecteerden daarom altijd eerst het plantaardige

¹ ProVeg vzw maakt deel uit van het internationale ProVeg netwerk.

² We gebruiken de term 'plantaardig' op een overkoepelende manier voor vlees- en zuivelvervangers. We namen ook vegetarische producten mee, die een alternatief vormen voor vlees. In dat geval gaat het dus niet altijd om volledig plantaardige (veganistische) producten.

product, en zochten de dierlijke tegenhangers zo veel mogelijk in dezelfde omgeving. Een veggieburger uit het versschap vergelijken we dus niet met een hamburger uit de diepvries. Melk is hierop de uitzondering: voor melk vergelijken we de standaard houdbare sojamelk met gepasteuriseerde, gekoelde halfvolle koemelk.

In totaal omvat de zo gevormde database ruim 180 producten. Voor een goede vergelijking rekenden we alle prijzen om naar prijs per kilo (of liter).

1. Fictief voorbeeld van de database met productprijs per kilo					
	Supermarkt A		Supermarkt B		Etc.
Gehakt	<i>Plantaardig (goedkoopst) Vega Rulstukjes</i>	7,90	<i>Plantaardig (goedkoopst) Veggie Kruimgehakt</i>	7,90	
	<i>Goedkoopste dierlijk Half om-half gehakt</i>	7,30	<i>Goedkoopste dierlijk Half om-half</i>	7,60	
	<i>Duurste dierlijk Bio Mager rundergehakt</i>	14,00	<i>Duurste dierlijk Mager Rundergehakt</i>	12,50	
Kaas	<i>Plantaardig (goedkoopst) Veggie Cheese</i>	14,30	<i>Plantaardig (goedkoopst) Vegakaas Jong</i>	18,80	
	<i>Goedkoopste dierlijk Jong belegen</i>	9,90	<i>Goedkoopste dierlijk Huismerk Jong belegen</i>	9,80	
	<i>Duurste dierlijk Mildenaer Jong Belegen</i>	12,30	<i>Duurste dierlijk Mildenaer Jong Belegen</i>	12,40	
Etc.					

Tabel 1. Fictief voorbeeld van de data met productprijs van de database, gevuld met fictieve producten en prijzen.

Analyses

Analyse 1: Betaalbaarheid

In deze analyse vergelijken we de prijs van het goedkoopste plantaardige product met de prijsrange van dierlijke tegenhangers. Op basis daarvan delen we plantaardige alternatieven in drie prijsgroepen in:

- Goedkoper: het goedkoopste plantaardig product is goedkoper dan goedkoopste dierlijke tegenhanger
- Betaalbaar: het goedkoopste plantaardig product valt binnen de prijsrange van dierlijke tegenhangers
- Duurder: het goedkoopste plantaardig product is duurder dan het duurste dierlijke product

Op basis van deze indeling kunnen we een goed beeld geven van waar de prijsverschillen groot zijn, en bij welke producten de supermarkten het al gemakkelijk maken om voor plantaardig te kiezen.

Analyse 2: Laagste-prijs-kloof / Boodschappenmandje

Deze analyse laat zien hoe groot de afstand is tussen de laagste prijzen van plantaardige en dierlijke producten binnen elke supermarkt. Het gaat daarbij niet

alleen om de vraag óf een product goedkoper of duurder is, maar ook hoeveel. Deze analyse is vooral relevant om inzicht te krijgen in argumenten voor plantaardig eten voor de meest prijsbewuste consumenten. Immers: voor mensen die echt altijd de goedkoopste optie kiezen, kan een hoge prijs van dierlijke producten op zichzelf al een reden zijn om over te stappen naar plantaardig.

Analyse 3: Vergelijking met Nederland

Voor deze analyse vergelijken we de resultaten op bovenstaande analyses uit België met die in Nederland. We kunnen de resultaten in België niet een-op-een vergelijken met Nederland, omdat de onderzoeken in andere periodes zijn uitgevoerd. Vanwege de hoge inflatie in 2022 is het daardoor niet mogelijk Nederlandse prijzen uit maart/juli 2022 te vergelijken met Belgische prijzen in december 2022. We vergelijken daarom de Nederlandse en Belgische markt op hoofdlijnen.

Voor zover relevant duiden we deze verschillen: wat zijn opvallende uitschieters, hoe kan het verschil verklaard worden? Welke voorbeelden uit Nederlandse supermarkten kunnen inspiratie bieden voor de Belgische collega's, of andersom?

Analyse 4: Opmerkelijkheden

We sluiten het rapport af met enkele observaties in aanvulling op bovenstaande analyses.

Bevindingen

In dit onderzoek gebruiken we de term 'plantaardig' op een overkoepelende manier voor vlees- en zuivelvervangers. We nemen ook vegetarische producten mee, die een alternatief vormen voor vlees. In dat geval gaat het dus niet altijd om volledig plantaardige (veganistische) producten. De reden hiervoor is dat het aanbod bij de supermarkten niet altijd compleet veganistisch is. Van de 55 plantaardige producten meegenomen in dit onderzoek is 60 procent van de producten veganistisch en 40 procent vegetarisch. De vegetarische producten zijn vaak niet veganistisch omdat er ei op de ingrediëntenlijst staat.

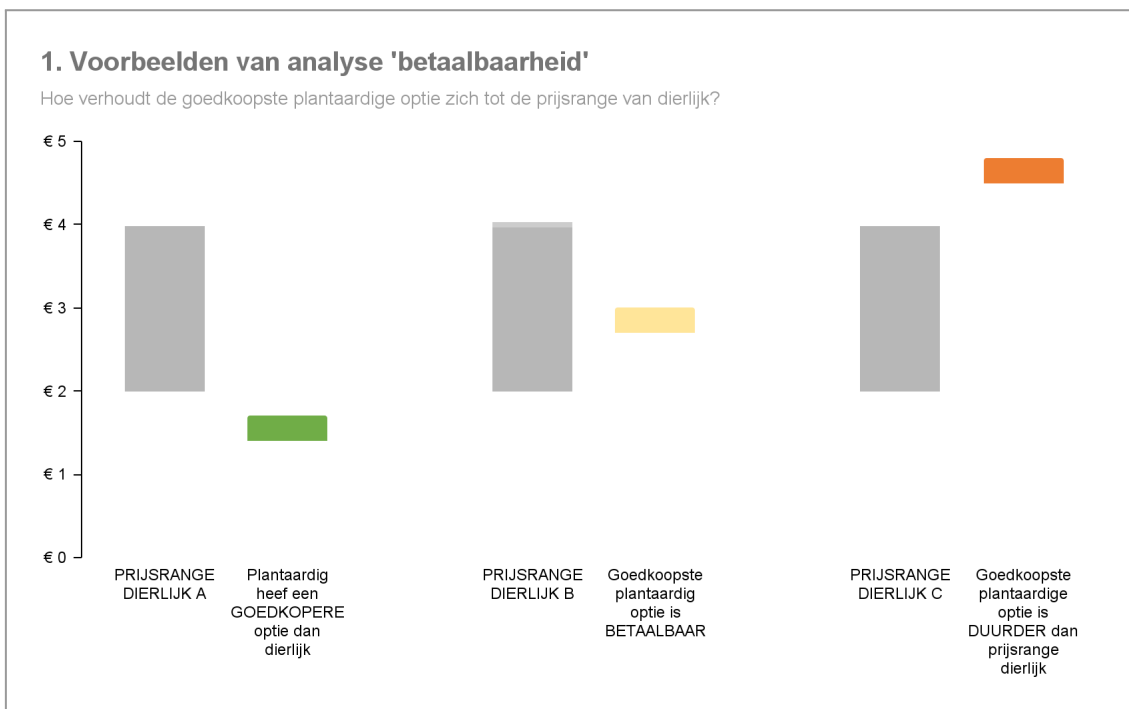
Omdat we naar het goedkoopste plantaardige product van een productsoort zoeken, kijken we voornamelijk naar huismerken. Nog niet alle plantaardige producten zijn als huismerk verkrijgbaar: 30 procent van de plantaardige producten meegenomen in het onderzoek zijn van een A-merk.

Analyse 1: Betaalbaarheid

De analyse van betaalbaarheid vergelijkt de prijs van elk plantaardig product met de range van prijzen van dierlijke tegenhangers. Voor elk productsoort in elke supermarkt zijn er dan drie mogelijkheden:

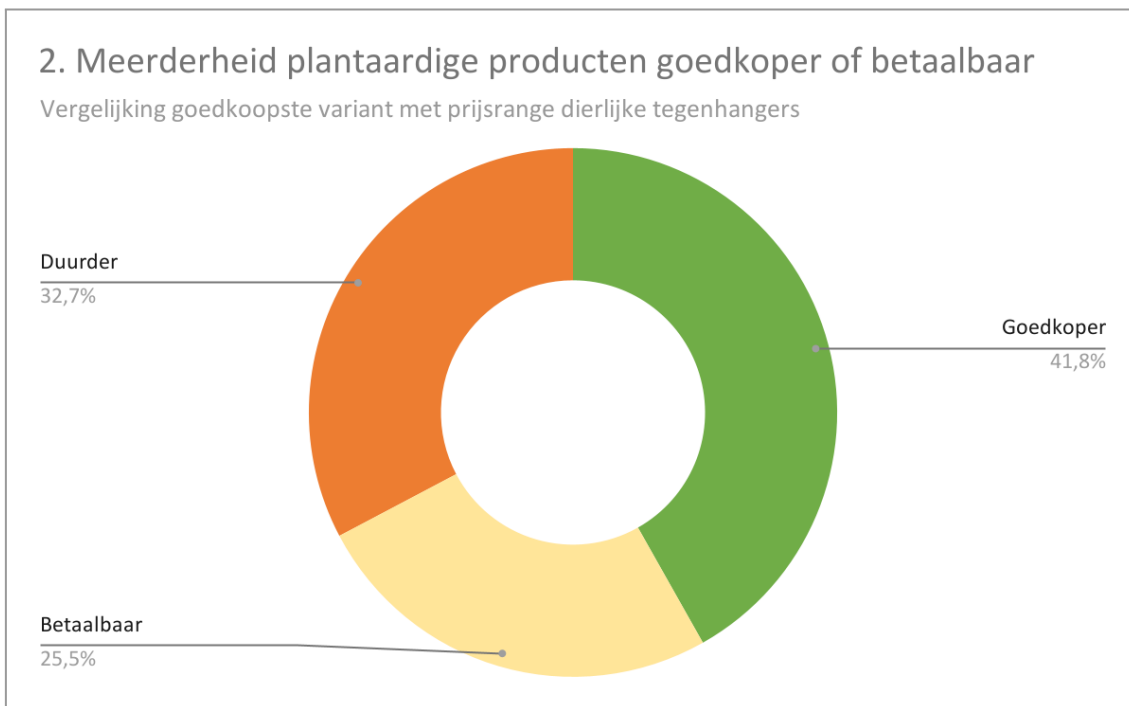
- Situatie A: de prijs van het plantaardige product is lager dan de volledige prijsrange van dierlijke tegenhangers in dezelfde supermarkt.
- Situatie B: de prijs van het plantaardige product valt binnen de prijsrange van dierlijke tegenhangers in dezelfde supermarkt. In dit onderzoek noemen we het plantaardige product in deze situatie betaalbaar.
- Situatie C: de prijs van het plantaardige product is hoger dan de volledige prijsrange van dierlijke tegenhangers in dezelfde supermarkt.

In situatie B noemen we een product in dit onderzoek betaalbaar. Figuur 1 geeft van elke situatie een voorbeeld.

Figuur 1. Voorbeelden van analyse 'betaalbaarheid'.

Voor alle prijzen van de geselecteerde plantaardige producten bepalen we per supermarkt of een betaalbare of zelfs goedkopere variant aanwezig is. Het resultaat daarvan is te zien in figuur 2.

Figuur 2. Aandeel plantaardige producten dat goedkoper, betaalbaar of duurder is vergeleken met de prijsrange van dierlijke producten.

In dit onderzoek nemen we 55 verschillende plantaardige producten mee. De meeste van deze producten (42 procent) zijn goedkoper dan de goedkoopste dierlijke tegenhanger. Een kwart van de producten is betaalbaar, wat betekent dat de prijs van het plantaardige product in de prijsrange van de dierlijke tegenhangers valt. Een derde van de plantaardige producten is duurder dan de duurste dierlijke tegenhanger.

In de tabel hieronder splitsen we de resultaten op naar productsoort en supermarkt. We gebruiken dezelfde kleuren als hierboven: betaalbare opties zijn in geel weergegeven, goedkopere opties in groen. Oranjerood betekent dat alle plantaardige producten duurder zijn dan de duurste dierlijke tegenhanger. Een wit veld betekent dat het product in de betreffende supermarkt (nog) niet verkrijgbaar is.

Productsoort	Supermarkt				
	Aldi	Carrefour	Colruyt	Delhaize	Lidl
Balletjes	Green	Orange	Green	Green	Yellow
Braadworst	White	Orange	Orange	Orange	White
Burger	Green	Yellow	Green	Green	Green
Gehakt	Green	Orange	Green	Yellow	Green
Ham	White	Yellow	Yellow	Orange	Orange
Kaas(plakken)	White	Orange	Yellow	Yellow	White
Kipfilet (broodbeleg)	White	Orange	Yellow	Orange	Yellow
Kipstukjes	Green	Orange	Green	Orange	Green
Kookroom	White	Yellow	Orange	Yellow	White
Melk	Green	Green	Green	Green	Green
Préparé	Green	Green	Orange	Green	Green
Vissticks	White	Yellow	Orange	Green	White
Yoghurt	Orange	Orange	Yellow	Yellow	Orange

Tabel 2. De betaalbaarheid van plantaardige producten bij verschillende supermarkten, in december 2022.

Om tabel 2 goed te lezen is het belangrijk om te herhalen dat we steeds de goedkoopste versie van een plantaardige productsoort als uitgangspunt nemen en deze vergelijken met de dierlijke tegenhangers in dezelfde gewichtsklasse. Plantaardige producten zijn vaak niet als grootverpakking verkrijgbaar, maar dierlijke producten wel. Grootverpakkingen hebben vaak een lagere prijs per kilo dan kleinere verpakkingen, vandaar dat we gekozen hebben om productprijzen alleen binnen dezelfde gewichtsklasse te vergelijken. Dit voorkomt een oneerlijke vergelijking tussen een verpakking van 1 kilo en een verpakking van 250 gram.

Interpretatie van de resultaten

Supermarkten lijken over het algemeen nog geen beleid te hebben om prijzen van plantaardig en dierlijk bij elkaar te houden. De betaalbaarheid van plantaardige producten varieert bij de meeste supermarkten per productgroep. Aldi is de uitzondering: bij deze supermarkt zijn plantaardige producten meestal goedkoper dan hun dierlijke tegenhanger.

In de betaalbaarheid van productsoorten is wel enige lijn te ontdekken. Plantaardige melk, burgers, préparé, gehakt en kipstukjes zijn vaak al goedkoper dan dierlijke alternatieven.

- Plantaardige melk³ is bij alle supermarkten goedkoper dan dierlijke melk.
- Plantaardige burgers zijn bij 4 van de 5 supermarkten⁴ goedkoper dan hamburgers. Bij Carrefour is een plantaardige burger betaalbaar.

³ Bij elke supermarkt was de goedkoopste plantaardige melk sojamelk.

⁴ Bij Aldi, Carrefour en Colruyt was de plantaardige burger in deze analyse een **groenteburger**.

- Plantaardige préparé is ook bij 4 van de 5 supermarkten goedkoper dan de dierlijke variant. Alleen bij Colruyt is dierlijke préparé goedkoper dan plantaardige.
- Verder zijn plantaardig gehakt en kipstukjes ook overwegend goedkoper: bij Aldi, Colruyt en Lidl is het goedkoper deze producten plantaardig te kopen.

Plantaardig broodbeleg is vaak duurder dan dierlijk broodbeleg. Ook hebben nog niet alle supermarkten plantaardig broodbeleg zoals plantaardige ham, kaas of kipfilet in het assortiment. Daarnaast zijn plantaardige braadworst en yoghurt ook vaak nog duurder dan hun dierlijke tegenhanger.

Niet alle supermarkten hebben een plantaardig alternatief voor elke productsoort in het assortiment. Aldi heeft het kleinste aanbod plantaardige voeding. Plantaardige braadworst, ham, kaas(plakken), kipfilet, kookroom en vissticks missen in het assortiment van Aldi. Lidl mist ook enkele producten in het plantaardige assortiment, namelijk plantaardige braadworst, kaas(plakken), kookroom en vissticks.

Extra dataverzameling burgers

Tijdens de analyse en het schrijven van het rapport, bleek dat het online assortiment van Carrefour en Colruyt afhankelijk is van de ingevoerde postcode tijdens het bestellen. Om toegang te krijgen tot de producten en de bijbehorende prijzen, moet een postcode ingevoerd worden. Tijdens het opstellen van de initiële productlijst hebben we een willekeurig groot filiaal⁵ gekozen in de veronderstelling dat het assortiment compleet zou zijn bij een grote winkel. Daardoor hebben we in de oorspronkelijke analyse groenteburgers meegenomen in plaats van vlees imitatie burgers voor Carrefour en Colruyt, omdat dit de enige optie was waar we uit konden kiezen.

Later bleek dat deze twee supermarkten wél vlees imitatie burgers in het assortiment hebben bij andere filialen. We hebben in januari 2023 daarom extra data verzameld, specifiek om de prijzen van vlees imitatie burgers op te halen. Deze producten komen qua voedingswaarde en smaakbeleving namelijk dichterbij de buurt van dierlijke burgers dan groenteburgers. We hebben hiervoor grote filialen geselecteerd in omgeving Antwerpen⁶. Voor alle vijf supermarkten hebben we de prijzen van burgers opnieuw verzameld. De resultaten van de extra ronde specifiek voor burgers staat in tabel 3 weergegeven.

Productsoort	Supermarkt				
	Aldi	Carrefour	Colruyt	Delhaize	Lidl
Burger					

Tabel 3. De betaalbaarheid van plantaardige burgers vergeleken met dierlijke burgers, in januari 2023.

Dit geeft een ander resultaat dan tabel 2. De plantaardige burger is nu bij Carrefour niet langer betaalbaar, maar duurder dan de dierlijke tegenhanger. Voor de andere supermarkten is het resultaat hetzelfde.

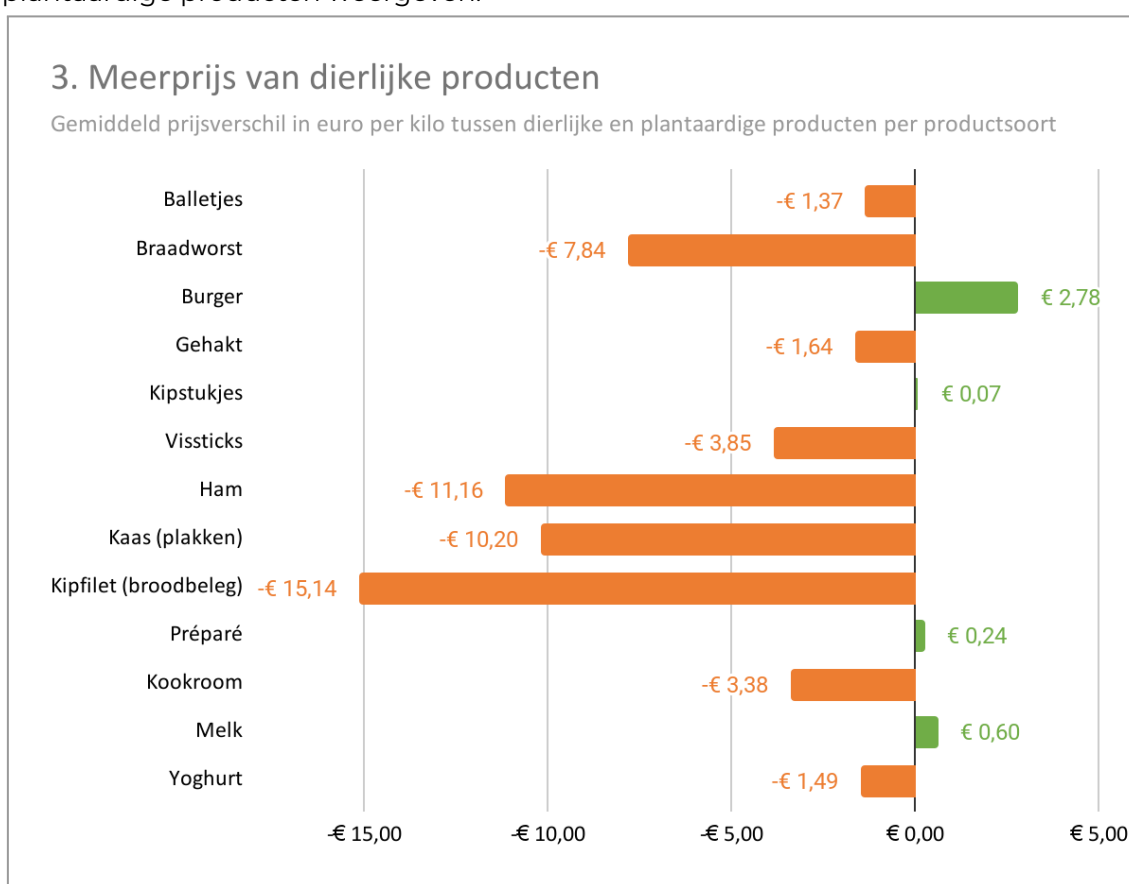
⁵ Er zijn in eerste instantie filialen geselecteerd met postcode 3500.

⁶ De filialen waren: Hypermarkt Carrefour Burcht en Colruyt Merksem (Roosensplein).

Analyse 2a: Laagste-prijs-kloof

De tweede analyse laat zien hoe groot de afstand is tussen de laagste prijzen van plantaardige en dierlijke producten binnen elke supermarkt. Het gaat daarbij niet alleen om de vraag óf een product goedkoper of duurder is, maar ook hoeveel. Deze analyse is vooral relevant om inzicht te krijgen in argumenten voor plantaardig eten voor de meest prijsbewuste consumenten. Immers: voor mensen die echt altijd de goedkoopste optie kiezen, kan een hoge prijs van dierlijke producten op zichzelf al een reden zijn om over te stappen naar plantaardig.

Voor deze analyse kijken we naar het prijsverschil tussen de verschillende productsoorten. We nemen hiervoor de gemiddelde prijs van alle producten van een bepaalde soort. In figuur 3 is de meerprijs van dierlijke producten vergeleken met plantaardige producten weergegeven.

Figuur 3. De meerprijs van dierlijke producten vergeleken met plantaardige producten, in euro per kilo. Een negatieve waarde betekent dat de gemiddelde prijs van dierlijke producten lager ligt dan de gemiddelde prijs van plantaardige producten.

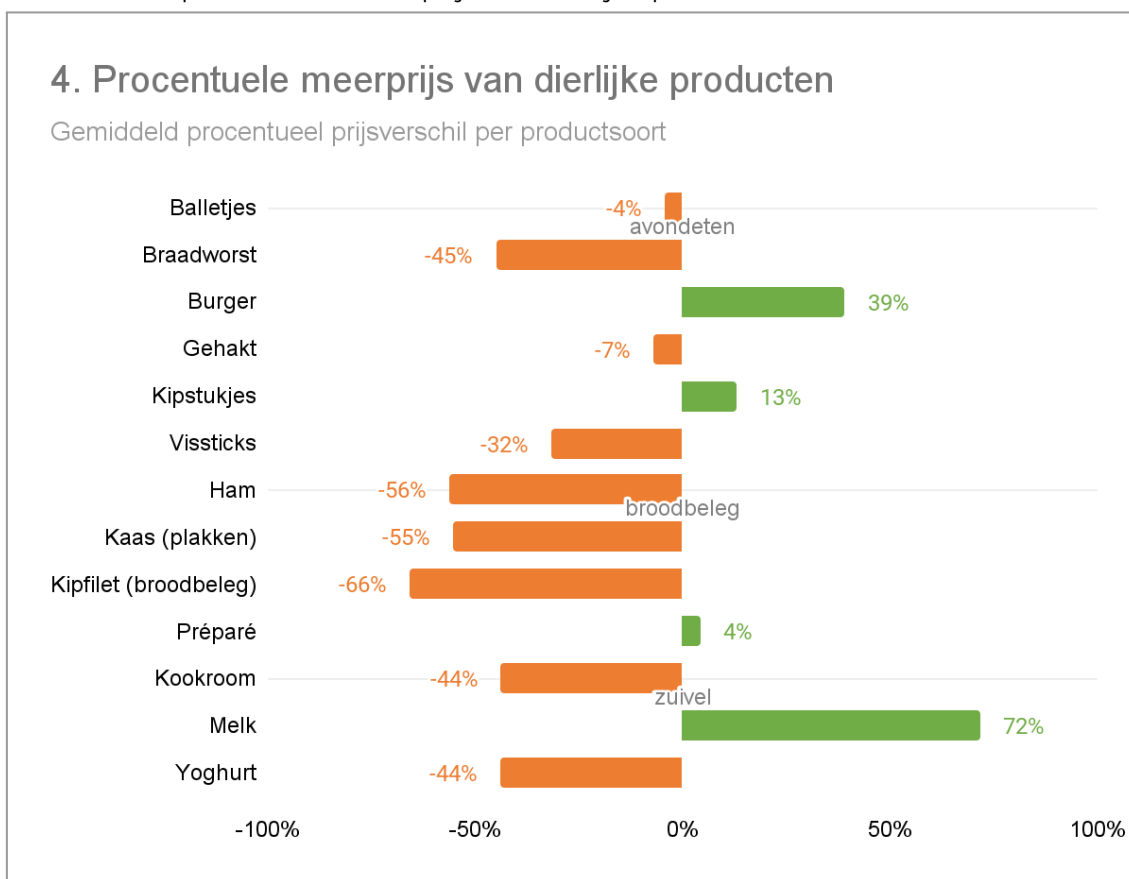
Figuur 2 en figuur 3 geven verschillende beelden over de prijsverschillen tussen plantaardige en dierlijke producten. Uit figuur 2 blijkt dat bij de meeste supermarkten het voordeliger is om een plantaardig product te kopen. Figuur 3 geeft een ander beeld omdat we hier de gemiddelde prijs van de producten bekijken, niet alleen of ze goedkoper of duurder zijn, maar ook hoe veel. Het verschil komt door bepaalde plantaardige producten die zo duur zijn, dat ze het gemiddelde omlaag trekken.

Voor vier productsoorten is het gemiddeld voordeliger om plantaardig te kopen. Dierlijke burgers, kipstukjes, préparé en melk hebben gemiddeld een hogere prijs dan hun plantaardige tegenhangers. Vooral dierlijke burgers hebben een hogere prijs: bijna 3 euro meer dan een plantaardige burger.

Dierlijk broodbeleg heeft gemiddeld een lagere prijs dan plantaardig broodbeleg. Plantaardige ham, kaas(plakken) en kipfilet hebben alle drie een meerprijs van 10 euro per kilo of meer vergeleken met hun dierlijke tegenhangers. Plantaardige kipfilet is bijvoorbeeld bij Carrefour 20 euro per kilo duurder dan de goedkoopste dierlijke kipfilet.

Een verklaring voor de prijsverschillen kan de verpakkingsgrootte zijn. Plantaardige producten worden vaak in kleine verpakkingen verkocht. Bijvoorbeeld, de plantaardige kipfilet bij Carrefour uit het eerdere voorbeeld zit in een pak van 80 gram. Bij andere supermarkten is dit 100 of 120 gram. Dierlijk kipfilet zit meestal in een verpakking van 150 gram of meer.

Een meerprijs van een paar cent kan een groot verschil betekenen als het product zelf niet duur is. Om de prijsverschillen in perspectief te plaatsen, geven we hieronder de procentuele meerprijs van dierlijke producten.

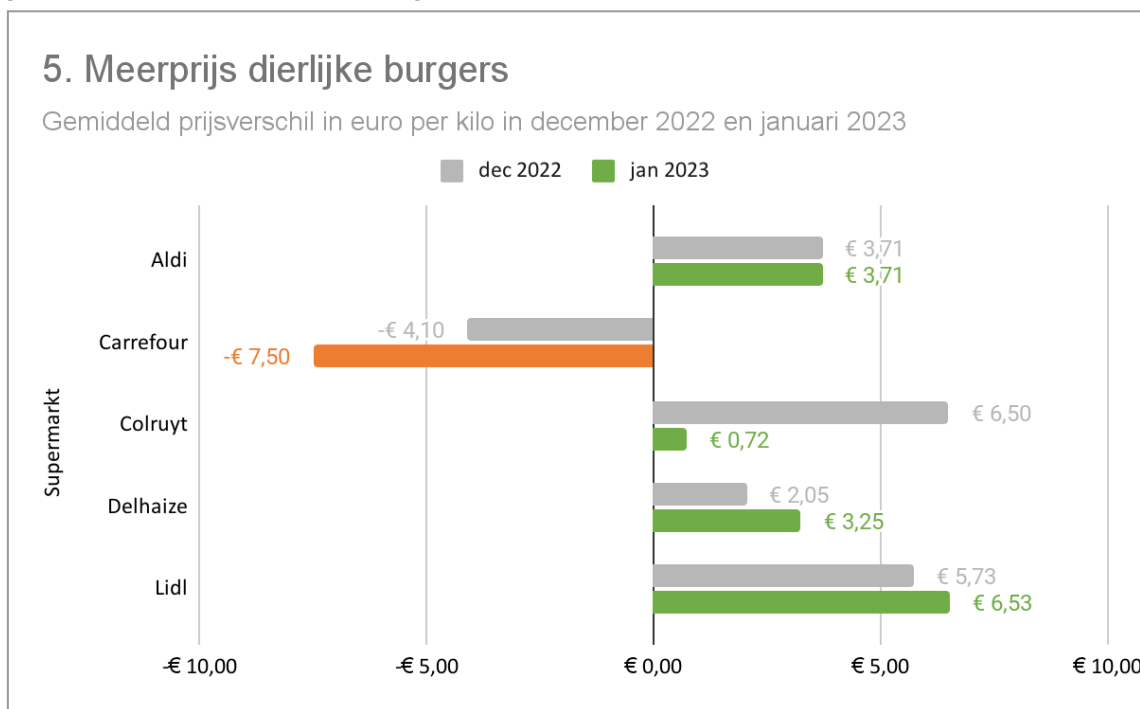

Figuur 4. De procentuele meerprijs van dierlijke producten vergeleken met plantaardige producten. Een negatief getal betekent dat de gemiddelde prijs van dierlijke producten lager ligt dan de gemiddelde prijs van plantaardige producten.

Figuur 4 laat het procentuele prijsverschil zien tussen de producten. Hier valt het grote procentuele verschil in de prijs van melk op. In figuur 3 is te zien dat dierlijke melk gemiddeld 60 cent per liter duurder is dan plantaardige melk. Dierlijke melk is hiermee 72 procent duurder dan plantaardige melk.

Extra dataverzameling burgers

Ook hier hebben we een extra analyse uitgevoerd gebaseerd op de data verzameld in januari 2023. Figuur 5 geeft het gemiddelde prijsverschil tussen plantaardige en dierlijke burgers weer, in december 2022 en januari 2023. Voor Carrefour en Colruyt was dit in december een groenteburger, en in januari een vlees imitatie burger. Bij Aldi is het in beide maanden een groenteburger, en bij Delhaize en Lidl in beide gevallen een vlees imitatie burger.

Figuur 5. Het gemiddelde prijsverschil in euro per kilo voor de categorie 'Burgers' in december 2022 en januari 2023.

In december lag bij Carrefour de prijs van de groenteburger tussen de prijs van de twee dierlijke producten in. Dit product was dus betaalbaar. De vlees imitatie burger is duurder dan beide dierlijke producten.

Bij Colruyt was in december de goedkoopste dierlijke burger 6,50 euro duurder dan de groenteburger. De meerprijs van de dierlijke burger vergeleken met de de vlees imitatie burger is 72 cent. Het verschil is kleiner tussen deze laatste twee producten, maar de dierlijke burger is bij Colruyt ook in januari 2023 de duurdere optie.

Wat verder opvalt is dat de meerprijs van dierlijke burgers bij Delhaize en Lidl is toegenomen. Dit komt door prijsverschillen in de bekeken producten. Bij Delhaize, is de dierlijke burger duurder geworden in januari vergeleken met december, en is de plantaardige burger goedkoper geworden. Bij Lidl is de dierlijke burger in prijs gestegen, maar is de plantaardige burger dezelfde prijs. Bij Aldi zijn de prijzen van beide producten hetzelfde gebleven.

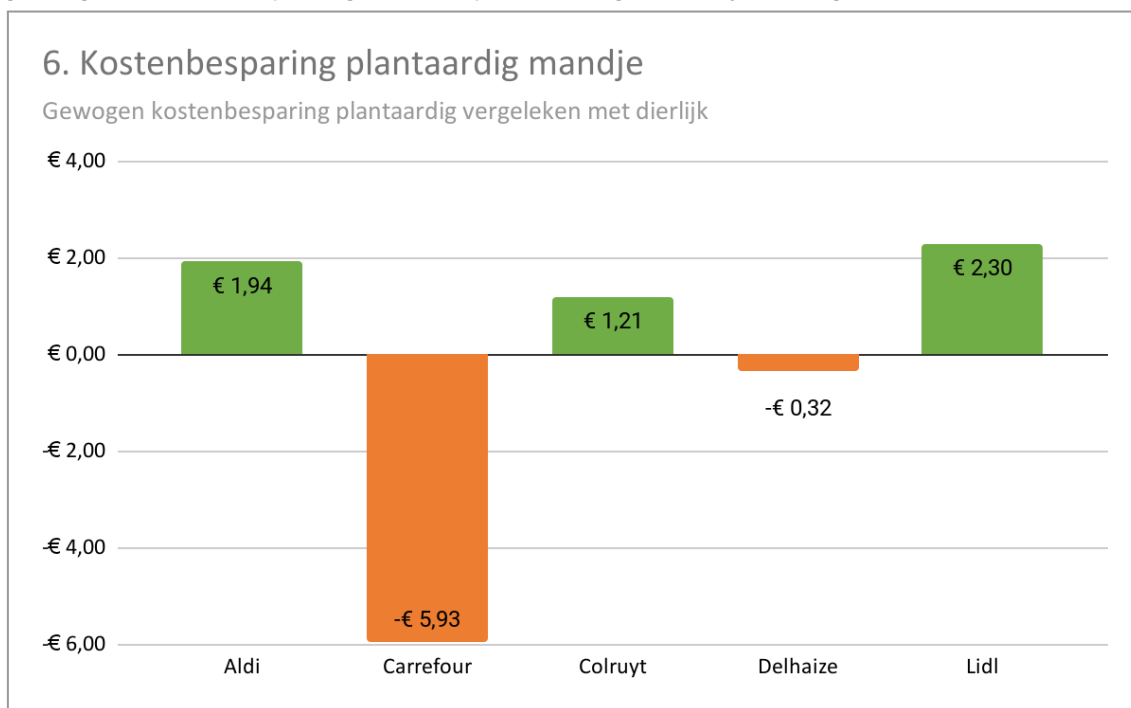
Analyse 2b: Boodschappenmandje

We onderzoeken per supermarkt of een denkbeeldig boodschappenmandje, gevuld met alle dierlijke tegenhangers van dezelfde producten, goedkoper of duurder uitpakt. Niet alle producten hebben in alle winkels hetzelfde gewicht. We rekenen de prijs van elk product daarom om naar een standaard gewicht, zoals aangegeven in onderstaande tabel.

Plantaardig boodschappenmandje	Gewicht
Balletjes	200 gr
Braadworst *	200 gr
Burger	200 gr
Gehakt	200 gr
Ham *	200 gr
Kaas(plakken) *	200 gr
Kipfilet (broodbeleg) *	200 gr
Kipstukjes	200 gr
Kookroom *	250 ml
Melk	1000 ml
Préparé	150 gr
Vissticks *	400 gr
Yoghurt	500 ml

Tabel 4. De producten in het boodschappenmandje. Producten met een ster (*) zijn niet bij alle supermarkten verkrijgbaar.

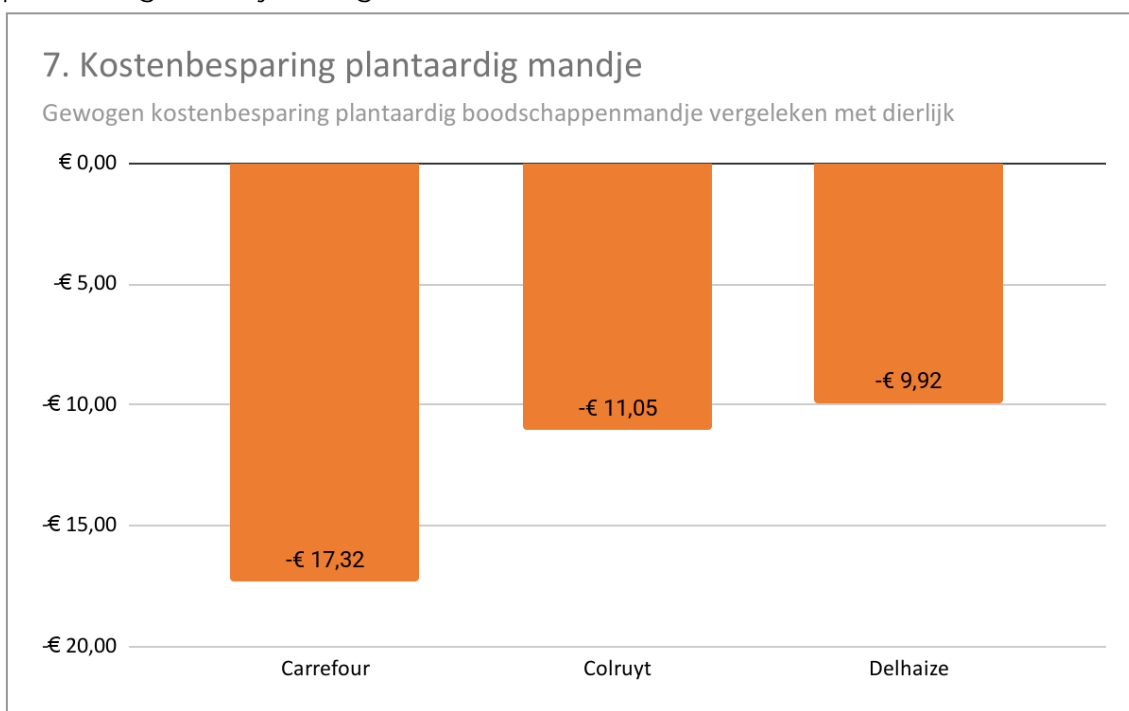
Omdat niet alle producten in alle supermarkten te koop zijn, vullen we het boodschappenmandje eerst met de zevenproducten die overal verkrijgbaar zijn: balletjes, burger, gehakt, kipstukjes, melk, préparé en yoghurt. In figuur 6 is de gewogen kostenbesparing van het plantaardige mandje weergegeven.

Figuur 6. De gewogen kostenbesparing van een plantaardig boodschappenmandje vergeleken met een dierlijk mandje. In deze analyse zijn alleen producten meegenomen die bij alle supermarkten verkrijgbaar zijn.

Bij het merendeel van de supermarkten heeft een plantaardig mandje een lagere prijs dan een dierlijk mandje. Bij Aldi en Lidl is het plantaardig mandje het meest voordelig. Bij deze supermarkten is de prijs van een plantaardig mandje ongeveer 2 euro lager dan een dierlijk mandje. Ook bij Colruyt is een plantaardig mandje ruim 1 euro lager in prijs. Bij Delhaize is er weinig verschil tussen een plantaardig en dierlijk mandje. Bij Carrefour is een plantaardig mandje bijna 6 euro hoger in prijs dan een dierlijk mandje.

Drie van de vijf supermarkten hebben voor alle onderzochte 13 productsoorten een plantaardige optie in het assortiment: Carrefour, Colruyt en Delhaize. Voor deze drie supermarkten maken we een tweede boodschappenmandje, gevuld met alle 13 dierlijke productsoorten. In figuur 7 is de gewogen kostenbesparing van het plantaardige mandje weergegeven.

Figuur 7. De kostenbesparing van een plantaardig boodschappenmandje, gevuld met alle 13 producten, vergeleken met een dierlijk mandje.

Dit geeft een ander beeld: als we ook de minder gangbare producten meerekenen, heeft een plantaardig mandje bij de drie supermarkten een hogere prijs. Bij Carrefour is het verschil het grootst. Het verschil komt vooral door het broodbeleg: de plantaardige ham is bijvoorbeeld bij Carrefour bijna 11 euro per kilo duurder dan dierlijke ham. Ook plantaardige kaasplakken zijn hoger in prijs. Plantaardige kaasplakken zijn bij Colruyt ruim 13 euro per kilo duurder dan dierlijke kaasplakken.

Een verklaring hiervoor kan de verpakkingsgrootte zijn. Plantaardig eten zit vaker in een kleinere verpakking dan dierlijke producten. Bij Delhaize bijvoorbeeld, kosten een pak plantaardige ham en een pak dierlijke ham bijna hetzelfde. Maar: er zit bijna drie keer zoveel in een pak dierlijke ham als in een pak plantaardige ham.

Extra dataverzameling burgers

Het boodschappenmandje bestaat uit verschillende producten, waarvan de prijzen allemaal in december 2022 verzameld zijn. Omdat we zagen dat de prijzen veranderd zijn in januari 2023 (zie figuur 5), hebben we de analyse van het boodschappenmandje niet opnieuw uitgevoerd. Dit om de vergelijking eerlijk te houden, en geen prijzen uit januari te vergelijken met prijzen uit december.

Analyse 3: Vergelijking met Nederland

Het meest opvallende verschil tussen Nederland en België is de grootte van het plantaardig assortiment. Niet alle Belgische supermarkten hebben deze 13 gangbare, veelgebruikte producten in het plantaardige assortiment. In België hebben Aldi en Lidl het kleinste aanbod plantaardige producten.

Wat vooral opvalt is dat Lidl in België plantaardige producten mist, die in Nederland wel verkrijgbaar zijn. Zo zijn er producten die we voor dit onderzoek in België niet gevonden hebben, die wel in Nederland verkrijgbaar zijn. Dit zijn onder andere: vegetarische braadworst, vegan alternatief voor kaasplakken, vegan vissticks en haver fraiche. Bij Lidl Nederland liggen ook producten als een vegan steak, vegan alternatief voor geraspte kaas, vegan ijsbeker, vegetarische spekreepjes en vegan shoarma in de schappen.

Voor Aldi gaat niet hetzelfde op als voor Lidl: ook in Nederland heeft Aldi een beperkt aanbod plantaardige producten.

Ook is er vaak maar één plantaardig product per productsoort verkrijgbaar, tegenover meerdere dierlijke opties. In Nederland hebben consumenten steeds vaker de keuze uit meerdere plantaardige opties in één productsoort. Albert Heijn heeft bijvoorbeeld in Nederland zes verschillende plantaardige filet americain⁷ producten in het assortiment. In België zijn slechts twee soorten plantaardige préparé bij Delhaize verkrijgbaar, terwijl deze supermarkten hetzelfde moederbedrijf delen.

Analyse 4: Opmerkelijkheden

Tijdens het onderzoek hebben we enkele observaties gedaan, naast de eerste drie analyses. Wij lichten deze observaties hieronder toe.

- Het plantaardige assortiment in Belgische supermarkten is beperkt: er is vaak maar één plantaardig product tegenover meerdere dierlijke producten.
- Plantaardige producten zitten vaak in kleinere verpakkingen dan dierlijke producten. Het gemiddelde gewicht van een pak plantaardig gehakt is bijvoorbeeld 196 gram, terwijl het gemiddelde gewicht van een pak dierlijk gehakt 515 gram was. Een verschil van meer dan 300 gram. Voor een gezin van vier personen betekent dit, dat er twee pakken plantaardig gehakt gekocht moeten worden tegenover één pak dierlijk gehakt.
- Vleesproducten zijn vaak nog goedkoper te krijgen in de diepvries. Diepgevroren hamburgers zijn bijvoorbeeld in alle supermarkten verkrijgbaar, en zijn dan goedkoper dan de hamburgers op versafdeling. Plantaardige producten zijn vaak nog niet verkrijgbaar op de diepvriesafdeling.

⁷ Nederlandse variant van préparé.

Aanbevelingen

De overstap van dierlijk naar meer plantaardig eten wordt aantrekkelijker voor consumenten, als de prijs geen belemmering vormt. Op basis van het onderzoek doen we Belgische supermarkten enkele aanbevelingen om meer betaalbare, plantaardige producten aan het assortiment toe te voegen:

- **Voer gericht beleid om de prijzen van plantaardige alternatieven gelijk te trekken aan die van de dierlijke producten die ze bedoelen te vervangen.** De Britse supermarktketen COOP UK voerde zo'n price parity beleid in, waarbij de prijzen van het dierlijke en plantaardige huismerkassortiment aan elkaar werden gelijk gemaakt (Co-op 2021). Ook Tesco nam in het Verenigd Koninkrijk gerichte stappen om de prijzen dichterbij elkaar te brengen (Retail Gazette 2021). En in Nederland voerde de online supermarkt Ochama beleid in waarbij van alle vlees- en zuivelalternatieven (ook merkproducten) de prijs gelijk wordt gemaakt aan die van de dierlijke variant (DistriFood 2022).
- **Maak plantaardige producten betaalbaar;** zorg dat er tenminste één product is met een prijs binnen de prijsrange van dierlijke tegenhangers. Voor bijna de helft van de producten is dat nu nog niet het geval.
- **Breidt het assortiment plantaardig eten uit, zodat er meerdere opties zijn om een dierlijk product te vervangen.** Het kunnen kiezen uit meerdere producten, maakt het aantrekkelijker om een plantaardige variant te kiezen.
- **Voeg voor elk dierlijk product een plantaardig (liefst veganistisch) alternatief toe aan het eigen merk.** Supermarkten hebben meer invloed op de ingrediëntenlijst van het eigen merk dan op die van A-merken. Door vlees- en zuivelvervangers van het eigen merk volledig plantaardig te maken, zijn deze producten voor een breder publiek toegankelijk.
- **Verkoop grotere verpakkingen plantaardig voedsel, om ook voor meer dan twee personen te kunnen koken met één pak.** De meeste plantaardige producten zitten in verpakkingen gericht op een of twee personen. Kleine verpakking zijn vaak duurder, zowel bij dierlijke als plantaardige producten. Een kleine verpakking maakt het minder aantrekkelijk om voor drie of meer personen plantaardig te koken. Een grotere verpakking, met een inhoud geschikt voor bijvoorbeeld vier personen, maakt het aantrekkelijker om voor plantaardig te kiezen.
- **Voeg meer plantaardige producten toe aan het diepvriesassortiment.** Diepvriesproducten zijn langer houdbaar en daardoor vaak goedkoper dan verse producten. Door het diepvriesassortiment uit te breiden met plantaardige producten, wordt het aantrekkelijker om plantaardig te eten.
- **Gebruik aanbiedingen om duurzame keuzes aantrekkelijker te maken.** Uit Superlijst Milieu 2022, uitgevoerd bij dezelfde supermarkten, bleek dat gemiddeld meer dan 70 procent van de aanbiedingen vlees of vis bevat. Slechts zeven procent van alle eiwitrijke aanbiedingen heeft een plantaardig hoofdingrediënt (Questionmark 2022). De grote ongelijkheid in aanbiedingen tussen plantaardige producten en hun dierlijke tegenhangers maakt het voor prijsbewuste consumenten moeilijk om voor plantaardige producten te kiezen.

Aanbevelingen Beleidsmakers

- **Maak bindende afspraken met supermarkten over bovenstaande mogelijkheden.**
- **Onderzoek de mogelijkheden om als overheid het prijsverschil tussen dierlijk en plantaardig te verkleinen.** Maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met dit onderwerp hebben al uiteenlopende voorstellen gedaan, waaronder:
 - Een vleestaks;
 - Verbod op aanbiedingen voor vlees;
 - Verbod op verkoop onder de kostprijs.

Referenties

- Co-op. 2021. 'We've cut the price of our plant-based Co-op GRO range to make it more affordable for everyone! | Co-op Blog'.
<https://www.coop.co.uk/blog/weve-cut-the-price-of-our-plant-based-co-op-gro-range-to-make-it-more-affordable-for-everyone> (7 februari 2023).
- Distrifood. 2022. 'Ochama trekt prijs vlees- en zuivelvervangers gelijk aan vlees en zuivel'.
<https://www.distrifood.nl/155623/ochama%20trekt-prijs-vlees-en-zuivelvervangers-gelijk-aan-vlees-en-zuivel> (7 februari 2023).
- Proveg. 2021. *What consumers want: a survey on European consumer attitudes towards plant-based foods*. European Union's Horizon 2020 research and innovation programme.
https://proveg.com/wp-content/uploads/2021/11/FINAL_Pan-EU-consumer-survey_Overall-Report.pdf.
- Questionmark. 2022. *Superlijst Milieu 2022*.
https://prismic-io.s3.amazonaws.com/thequestionmark/ade4e775-2777-4ffe-8b2d-573e0f67871a_superlist-be-environment-2022-v1.0.nl.pdf.
- Retail Gazette. 2021. 'Tesco Cuts Prices across Entire Vegan Range - Retail Gazette'.
<https://www.retailgazette.co.uk/blog/2021/10/tesco-cuts-prices-across-entire-vegan-range/> (7 februari 2023).
- Vlaamse Regering. 2021. *Vlaamse Eiwitstrategie 2021-2030*.
https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/vlaamse_eiwitstrategie.pdf.

Bijlagen

BIJLAGE 1

Productlijst

Plantaardige producten	Dierlijke tegenhangers
plantaardige balletjes	gehaktballetjes
plantaardige braadworst	braadworst, boerenworst
plantaardige burger	hamburger
plantaardig gehakt	gehakt
plantaardig ham	gekookte (schouder)ham
plantaardige kaas(plakken)	plakken jong belegen kaas
plantaardige kipfilet (broodbeleg)	kipfilet (broodbeleg)
plantaardige kipstukjes	kipfilet blokjes
plantaardige kookroom/culinaire room	culinaire room 20%
plantaardige melk	halfvolle melk
plantaardige préparé	préparé
plantaardige vissticks	vissticks
plantaardige yoghurt	halfvolle yoghurt

Productanalyse

Totaal aantal plantaardige producten meegenomen in studie: n=55.

